

## Інноваційні методи вдосконалення фінансування територіальних громад у післявоєнний період

Келеберда Тарас<sup>1</sup>, Далік Володимир<sup>2</sup>,  
Бабій Сергій<sup>3</sup>, Ярмус Степан<sup>4</sup>, Злотогурський Кирил<sup>5</sup>

Опубліковано	Секція	УДК
30.06.2023	Освіта/Педагогіка	378.14

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8369953>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

**Анотація.** У світовому контексті та національних реаліях після завершення війни, фінансування територіальних громад стає життєво важливим завданням. Післявоєнний період супроводжується численними викликами, включаючи відновлення інфраструктури, соціального захисту та створення умов для сталого економічного зростання. Від цього фінансування громад залежить не лише розвиток, а й якість життя населення.

*Метою цієї статті є вивчення і аналіз інноваційних методів фінансування територіальних громад, спрямованих на вдосконалення їхньої фінансової стійкості та забезпечення сталого розвитку під час післявоєнного періоду. В роботі розглянуто різні аспекти інноваційних підходів, їхню застосовність, переваги та можливі обмеження. Стаття також має на меті розробити рекомендації для впровадження інноваційних методів фінансування на практиці для підтримки розвитку територіальних громад.*

Спочатку дано визначення поняття «територіальної громади», її роль у соціальному та економічному розвитку, а також традиційні джерела фінансування, з якими вони стикаються. В цьому контексті виявлено проблеми та виклики, які виникають у післявоєнний період і потребують інноваційних рішень у фінансуванні.

Наступна частина статті сконцентрована на інноваційних методах фінансування. Розглянуто «зелену» економіку, цифрові інструменти та соціальне інвестування як потенційні інноваційні підходи до фінансування територіальних громад. Кожен з цих методів аналізується з точки зору можливостей і викликів, які вони приносять, а також прикладів їхнього успішного застосування.

Далі проводиться практичний аналіз інноваційних методів фінансування на прикладі реальних кейсів. Проведено оцінку результативності впровадження цих методів та їхній вплив на фінансову стійкість територіальних громад. І на останок було надано рекомендації для державних і місцевих органів, а також громадських ініціатив щодо впровадження інноваційних методів фінансування.

<sup>1</sup> кандидат економічних наук, Добротвірський селищний голова Червоноградського району Львівської області, <https://orcid.org/0000-0003-2300-4795>

<sup>2</sup> кандидат економічних наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», <https://orcid.org/0000-0003-0004-2270>

<sup>3</sup> аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0000-0002-0012-5888>

<sup>4</sup> аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0000-0002-3388-6413>

<sup>5</sup> аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0009-0003-5125-7287>

**Ключові слова:** децентралізація, інновації, зелена економіка, післявоєнний період, територіальна громада, фінансування.

### **Innovative methods of improving financing of territorial communities in the post-war period**

**Abstract.** In the world context and national realities after the end of the war, the financing of territorial communities becomes a vital task. The post-war period is accompanied by numerous challenges, including rebuilding infrastructure, social protection and creating conditions for sustainable economic growth. Not only development, but also the quality of life of the population depends on this financing of communities.

The purpose of this article is to study and analyze innovative methods of financing territorial communities aimed at improving their financial stability and ensuring sustainable development during the post-war period. The paper examines various aspects of innovative approaches, their applicability, advantages and possible limitations. The article also aims to develop recommendations for the implementation of innovative financing methods in practice to support the development of territorial communities.

First, the definition of the concept of "territorial community", its role in social and economic development, as well as the traditional sources of financing that they face, are given. In this context, problems and challenges that arise in the post-war period and require innovative financing solutions are identified.

The next part of the article is focused on innovative financing methods. The "green" economy, digital tools and social investment are considered as potential innovative approaches to financing territorial communities. Each of these methods is analyzed in terms of the opportunities and challenges they bring, as well as examples of their successful application.

Next, a practical analysis of innovative financing methods is carried out using the example of real cases. The effectiveness of the implementation of these methods and their impact on the financial stability of territorial communities was evaluated. Finally, recommendations were provided for state and local bodies, as well as public initiatives regarding the implementation of innovative financing methods.

**Keywords:** decentralization, innovation, green economy, post-war period, territorial community, financing

### **Вступ**

Всесвітні тенденції показують поширення інновацій у всіх сферах життя, включаючи фінанси та господарство. Застосування інноваційних методів у фінансуванні допоможе територіальним громадам збільшити ефективність використання ресурсів та забезпечити сталу інфраструктуру та соціальні послуги. Забезпечення сталого економічного розвитку та соціальної стабільності є ключовою умовою для подолання наслідків війни. Тема інноваційних методів фінансування територіальних громад у післявоєнний період є надзвичайно актуальною та важливою для вирішення викликів, які виникають у сучасному світі.

В роботі було проведено аналіз останніх досліджень в цій області. Спочатку було розглянуто закон «Про місцеве самоврядування в Україні» і роботи присвячені визначенню територіальної громади і їх ознак, зокрема, роботи Мішиної Н.В. та Полторака А.С. Досліджено роботи Крайник О., Федорчак О., Давидової І., Сидоренко С., Приходько І. та інших авторів і було визначено джерела фінансування територіальних громад в післявоєнний період залишаються такими ж, як і до війни, але можуть відчутно зменшитися в обсяга та розглянуто успішні кейси реалізації інноваційних підходів у

фінансуванні територіальних громад та надано рекомендації щодо впровадження інноваційних методів фінансування територіальних громад.

Головною метою даної роботи є дослідження та аналіз інноваційних методів фінансування, які можуть бути використані для поліпшення фінансової стійкості та розвитку територіальних громад у післявоєнний період. Робота спрямована на виявлення переваг та обмежень використання цих інноваційних підходів, а також на розробку рекомендацій для впровадження їх на практиці. Мета полягає в тому, щоб допомогти підвищити ефективність фінансового управління та забезпечення сталого розвитку територіальних громад, що є важливим завданням в післявоєнний період та в умовах глобальних викликів, які стоять перед сучасним суспільством.

### Результати

Згідно з ч. 1 ст. 140 Конституції України [1] територіальна громада – це жителі села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста. Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр [2]. Цей Закон встановлює, що територіальна громада є основним суб'єктом місцевого самоврядування, відповідальним за виконання його функцій і повноважень, і також включає її до системи місцевого самоврядування в Україні. До ознак територіальних громад відносяться наступні [3, с. 80]:

- їх територія завжди відповідає межах одного або кількох населених пунктів;
- між членами таких територіальних громад існують стійкі прямі соціальні зв'язки, які виникають внаслідок їхнього проживання на відповідній території;
- членами таких територіальних громад є фізичні особи, які постійно проживають у відповідному населеному пункті, включаючи громадян України, іноземних громадян і осіб без громадянства.

Ознаки територіальної громади можна розділити на: інтеграційну, територіальну, інтелектуальну, майнову, фіскальну, самоврядну, історико-культурну (рис. 1) [4, с. 88-89]:

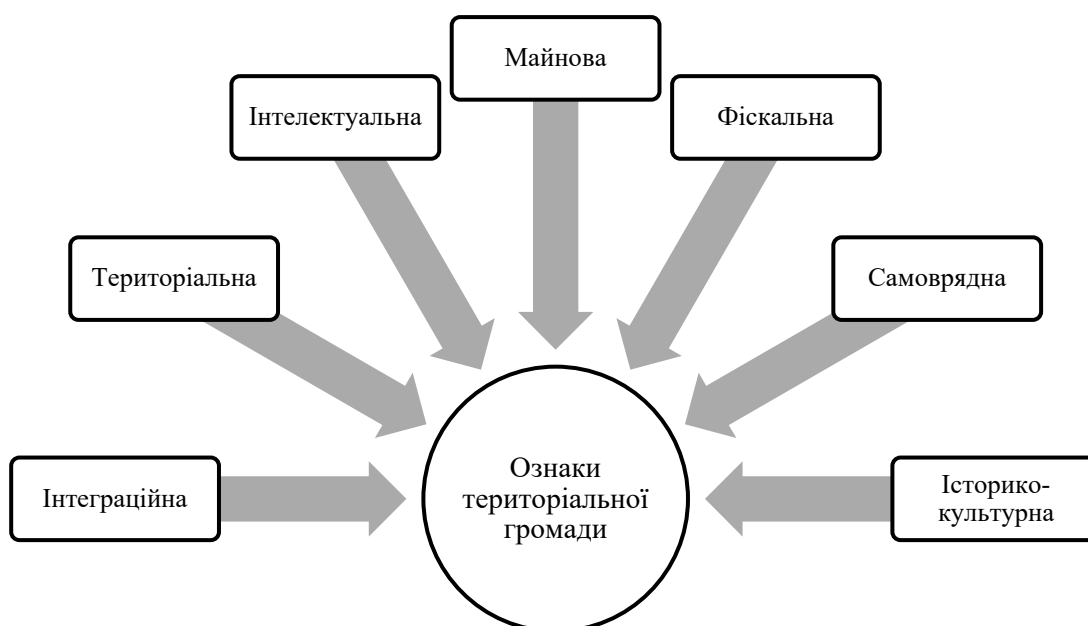


Рис.1. Ознаки територіальної громади [4, с. 88-89]

– інтегративна ознака пояснюється тим, що територіальна громада формується шляхом об'єднання всіх місцевих мешканців, які постійно проживають в даній місцевості, незалежно від їхнього громадянства, включаючи громадян країни, іноземців і осіб без громадянства;

– територіальна ознака визначається тим, що створення громади ґрунтується на особах, які мають спільну територію постійного мешкання;

– інтелектуальна ознака включає в себе існування загальних інтересів та потреб мешканців, а також необхідність їхнього задоволення та вирішення місцевих проблем, для цього створюються відповідні громадські структури, такі як громадські об'єднання, самооргани місцевого самоврядування, підприємницькі суб'єкти, організації, засоби масової інформації та інше;

– майнова ознака визначається тим, що територіальна громада є власником комунальної власності та має повну законну компетенцію щодо володіння, розпорядження та використання свого майна на власний розсуд відповідно до діючого законодавства з метою задоволення своїх потреб і розв'язання місцевих проблем;

– фіскальна ознака включає в себе той факт, що учасники територіальної громади мають обов'язок сплачувати місцеві податки та збори, окрім загальних податків, відповідно до чинного законодавства;

– самоврядна ознака визначає, що кожна територіальна громада, згідно з законодавством України, має право на здійснення місцевого самоврядування, це означає, що громада може встановлювати організаційну структуру для забезпечення місцевого самоврядування, виконувати власні функції та приймати рішення щодо місцевих питань.;

– історико-культурна ознака включає в себе той факт, що учасники громади спільно ділять історичні та культурні аспекти, соціокультурні цінності, такі як традиції, звичаї, свята, символіка, спадок переказів, пам'ятні споруди, історичні події і інші аспекти.

Минуло 8 років з моменту початку децентралізації. Основним результатом є те, що разом із збільшенням фінансових ресурсів на місцях зростає автономність у виборі, як використовувати ці ресурси. Ця реформа дала місцевим органам влади більше фінансових можливостей та більшу свободу в управлінні ними, а також призвела до збільшення їхньої відповідальності.

Агресія росії поставила перед місцевими громадами значні завдання. Саме на рівні місцевого самоврядування потрібно вирішувати гуманітарні, комунальні, логістичні та міграційні проблеми та відновлювати зруйноване. Проте для цього потрібні фінансові ресурси. Вторгнення призвело до великого потоку міграції і зупинки підприємницької діяльності, призвело до серйозного негативного впливу на бюджетні ресурси. У кожній четвертій громаді, яка опинилася в зоні вторгнення, дохід склав менше ніж 50% плану, що існував до початку конфлікту. В таблиці 1.1 представлено результати доходу громад на травень 2022 року, на рис.1 показано динаміку доходів [5].

Успішне функціонування територіальних громад визначається їх здатністю стимулювати економічний розвиток, використовуючи наявні ресурси, а також шукати нові джерела доходів, застосовувати інноваційні рішення та імплементувати передовий досвід в управлінських та організаційних процесах. Підвищення ефективності використання різних видів місцевих ресурсів, підтримка підприємництва та розвиток інфраструктури сприятимуть забезпеченню фінансових ресурсів для розвитку територіальної громади.

Таблиця 1.1

Ситуація із доходами громад у травні 2022-го року

На скільки впали бюджетні доходи відносно очікуваних значень?	Територіальні громади поза зоною бойових дій, %	Територіальні громади у зоні бойових дій, %	Територіальні громади, що постраждали від російської окупації, %
Впали на 0-9%	23	12	13
Впали на 10-29%	21	26	17
Впали на 30-49%	8	23	30
Впали на 50-69%	3	20	22
Впали більш ніж на 70%	1	3	4
Не впали	43	15	13
Важко сказати	1	0	0

ДОХОДИ ГРОМАД У ТРАВНІ 2022 РОКУ

- Територіальні громади поза зоною бойових дій, %
- Територіальні громади у зоні бойових дій, %
- Територіальні громади, що постраждали від російської окупації, %

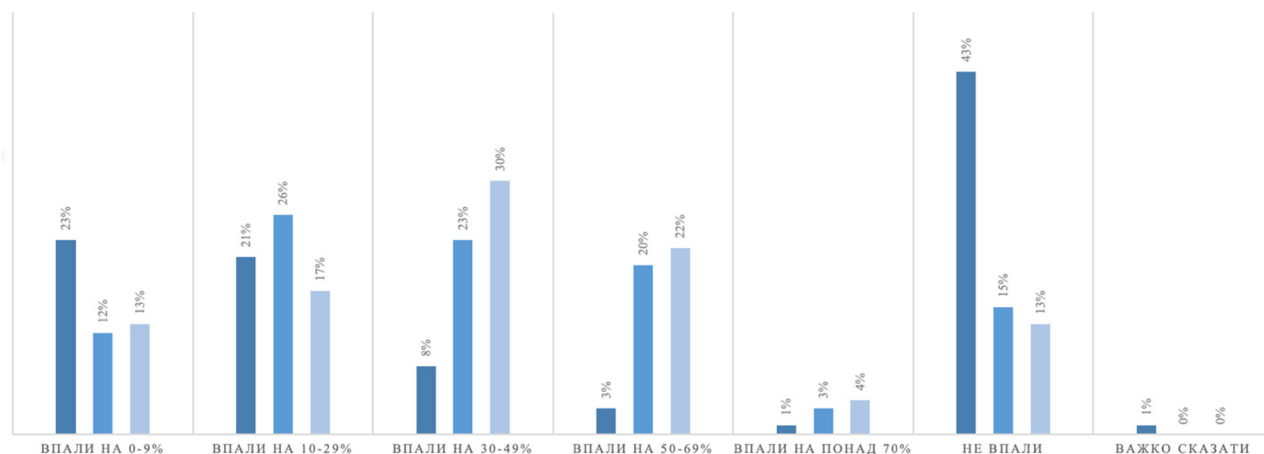


Рис.1. Доходи територіальних громад в травні 2022-го року

Такий підхід відповідає прийнятій Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 рр. У стратегії зазначено, що реалізація державної регіональної політики до 2027 року базується на комплексному територіальному підході. Цей підхід передбачає, що об'єктом регіональної політики є конкретна територія зі своїми унікальними соціальними, просторовими, екологічними та економічними характеристиками.

Для ефективного виконання функцій, які покладені на територіальну громаду, і досягнення стратегічних пріоритетів необхідно забезпечити адекватне фінансування як для поточної діяльності, так і для розвитку. У цьому контексті територіальна громада повинна виступати як ключовий фактор у соціально-економічному розвитку своєї території та головним стимулятором досягнення стратегічних цілей регіонального розвитку [6, с. 119].

Фінансове забезпечення є важливою передумовою для розвитку територіальних громад. Гроші необхідні для будівництва та підтримки інфраструктури, такої як дороги, комунікації, школи, лікарні, інші об'єкти, які покращують якість життя громади та її

привабливість для інвесторів. Фінансові ресурси дозволяють забезпечити реалізацію соціальних програм та послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист, допомога малозабезпеченим шаром населення тощо.

Забезпечення фінансових ресурсів дозволяє територіальним громадам втілювати свої стратегічні цілі і плани розвитку, що сприяє підвищенню якості життя мешканців та загальному розвитку регіону. Фінансова підтримка стимулює розвиток підприємництва та інвестиції в регіоні, створюючи нові робочі місця та збільшуючи доходи громадян. Фінансова автономія дозволяє територіальним громадам самостійно визначати пріоритети та керувати своїми ресурсами, забезпечуючи відповідні рішення для власних потреб. Інвестори можуть бути впевненими в стабільності та перспективності регіону, що допомагає залучати інвестиції та розвивати бізнес [7, сс. 83-87].

Основні джерела фінансування територіальних громад в післявоєнний період залишаться такими ж, як і до війни, але відчутно зменшаться в обсягах. До них належать:

- доходи місцевих бюджетів, які формуються за рахунок місцевих податків, зборів, платежів та інших надходжень, ці доходи зменшаться внаслідок руйнування інфраструктури, виробничих потужностей та втрати робочих місць;

- фінансова підтримка місцевого самоврядування з боку держави, яка надається у вигляді субвенцій, дотацій та інших форм допомоги, ця підтримка збільшиться в обсягах для покриття збитків, нанесених війною;

- додаткові джерела фінансових ресурсів, які органи місцевого самоврядування залучають за рахунок власної діяльності, інвестицій та інших джерел, ці джерела зменшаться внаслідок погіршення економічної ситуації в Україні.

Для забезпечення територіальних громад достатніми фінансовими ресурсами в післявоєнний період необхідно буде запровадити ряд заходів, зокрема:

- реформування місцевих бюджетів з метою підвищення їх ефективності та збільшення обсягів надходжень;

- розширення можливостей для залучення додаткових фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування;

- підтримка розвитку місцевого самоврядування з боку держави.

Ці заходи спрямовані на створення умов для забезпечення територіальних громад достатніми фінансовими ресурсами, необхідними для їх відновлення та розвитку. Окрім традиційних джерел фінансування, в післявоєнний період територіальні громади отримають за рахунок залучення додаткових ресурсів:

- міжнародної допомоги, яка надається у вигляді грантів, кредитів та інших форм допомоги;

- інвестицій приватного сектору, які спрямовані на відновлення інфраструктури, розвиток підприємництва та створення нових робочих місць.

Залучення міжнародної допомоги та інвестицій стане важливим фактором відновлення та розвитку територіальних громад в післявоєнний період [8, сс. 1073-1076].

Фінансування територіальних громад у післявоєнний період в Україні буде стикатися з рядом проблем та викликів. Одним із основних викликів є руйнування інфраструктури, виробничих потужностей та втрати робочих місць. Це призведе до зменшення доходів місцевих бюджетів, які формуються за рахунок місцевих податків, зборів, платежів та інших надходжень. Другим викликом є погіршення економічної ситуації в Україні. Це призведе до зменшення доходів населення, що, відповідно, призведе до зменшення доходів місцевих бюджетів від сплати податків та зборів. Третім викликом є необхідність відновлення та розвитку територіальних громад. Це потребуватиме значних фінансових ресурсів, яких не вистачатиме місцевим бюджетам.

Одним із шляхів сталого розвитку є «зелена» економіка. Цей термін вперше було введено в обіг в 1989 р. у доповіді, підготовленій групою економістів-екологів для уряду Об'єднаного Королівства в рамках консультацій щодо забезпечення сталого розвитку та його вимірювання. Мета «зеленої» економіки полягає у створенні сприятливого середовища для досягнення економічного і соціального прогресу, що ґрунтується на зменшенні негативного впливу на природне середовище і раціональному використанні природних ресурсів, при цьому забезпечуючи високий рівень життя населення. Ця мета досягається шляхом виконання конкретних завдань, до яких відносяться [9, сс. 54-56]:

- захист, збереження та відновлення природних ресурсів і запобігання їхній незворотній втраті шляхом зменшення негативного впливу людини на навколишнє середовище, догляд за зеленими зонами, збереження і відновлення екосистем, підвищення якості природних ресурсів і т.д.;

- підвищення ресурсоефективності, що полягає у підвищенні продуктивності використання природних ресурсів і зменшенні відходів завдяки впровадженню закритого циклу виробництва та максимально повній утилізації відходів, а також акцентуванню на використанні відновлювальних ресурсів;

- забезпечення соціального прогресу в сфері «зеленої» економіки означає створення робочих місць у цьому секторі, збільшення доходів населення, отриманих завдяки працевлаштуванню в «зеленому» секторі, і підвищення якості товарів і послуг завдяки доступності «зелених» продуктів і інших аспектів.

Мета "зеленої" економіки досягається завдяки взаємодії та взаємозалежності її цілей.

Зелена економіка має значний потенціал для створення нових робочих місць та стимулювання економічного зростання. Вона сприяє розвитку таких галузей, як відновлювана енергетика, енергоефективність, екологічний туризм, екологічно чисті технології та інновації.

Фінансування територіальних громад відіграє важливу роль у переході до зеленої економіки. Територіальні громади відповідають за надання таких послуг, як водопостачання, водовідведення, тепlopостачання, транспорт, комунальне господарство та інші. Ці послуги часто мають значний вплив на навколишнє середовище.

Перехід до зеленої економіки вимагає від територіальних громад значних інвестицій у нові технології та обладнання. Ці інвестиції пов'язані з певними витратами на початковому етапі. Однак, у довгостроковій перспективі, вони призведуть до економії коштів та підвищення ефективності роботи громад.

Зелена економіка також сприятиме розвитку нових джерел доходів для територіальних громад. Наприклад, громади будуть отримувати доходи від податків на відновлювану енергетику, продажі екологічних послуг та продукції, а також від міжнародних грантів та грантів від урядів. «Зелена» економіка вплине на фінансування територіальних громад наступним чином [10, сс. 18-19]:

- зменшення витрат на енергію та водопостачання: перехід на відновлювані джерела енергії та енергоефективні технології призведе до зниження витрат на енергію та водопостачання для територіальних громад, це звільнить кошти, які будуть використані для інших цілей, таких як освіта, соціальні послуги та інвестиції в нову інфраструктуру;

- збільшення доходів від податків: зростання використання відновлюваних джерел енергії призведе до збільшення доходів від податків для територіальних громад, це пов'язано з тим, що відновлювані джерела енергії часто підлягають меншому оподаткуванню, ніж традиційні джерела енергії.

- розвиток нових галузей економіки: перехід до зеленої економіки сприятиме розвитку нових галузей економіки в територіальних громадах, ці галузі включають

відновлювану енергетику, енергоефективність, екологічний туризм, екологічно чисті технології та інновації.

Відіграють важливу роль відіграють цифрові інструменти у підвищенні ефективності фінансового управління. Вони допоможуть в автоматизації завдань, підвищенні прозорості та наданні кращої інформації для прийняття рішень. Вони автоматизують багато завдань, пов'язаних з фінансовим управлінням, таких як підготовка бюджетів, ведення бухгалтерського обліку та аналіз витрат. Це звільнить час для працівників, щоб вони могли зосередитися на більш стратегічних завданнях. Цифрові інструменти підвищують прозорість фінансової інформації. Це допоможе в запобіганні шахрайству та корупції, а також у підвищенні довіри громадян до органів влади. Вони надають більш детальну інформацію про фінансові показники. Це допоможе в кращому й ефективнішому прийнятті рішень.

Застосування цифрових інструментів для фінансового управління є складним завданням. Для успіху необхідно провести ретельне планування та впровадження, а також забезпечити навчання та підтримку працівників. Однак, довгострокові вигоди від використання цифрових інструментів значні [11, сс. 16-20].

Також має потенціал соціальне інвестування для підвищення ефективності фінансування територіальних громад. Воно допоможе громадам залучати додаткові ресурси для вирішення соціальних проблем, таких як бідність, безробіття, нерівність, екологічні проблеми та інші. Це інвестиції, які спрямовані на вирішення соціальних проблем. Вони включають інвестиції в соціальні підприємства, соціальні фонди, соціальні кредити та інші інструменти.

Соціальне інвестування використовується як приватними інвесторами, так і державними органами. Приватні інвестори вкладатимуть кошти в соціальні підприємства та фонди, отримуючи при цьому соціальний і фінансовий прибуток. Держава стимулюватиме розвиток соціального інвестування шляхом надання податкових пільг, грантів та інших заходів підтримки. В Україні соціальне інвестування все ще перебуває на початковій стадії розвитку. Однак, у останні роки спостерігається зростання інтересу до цього інструменту з боку інвесторів, органів влади та громадських організацій [12 сс. 26-28].

Окрім зеленої економіки та соціального інвестування, існує ще ряд інноваційних підходів до забезпечення фінансової стабільності територіальних громад. Одним із таких підходів є фінансова освіта та фінансова грамотність населення. Фінансова освіта та фінансова грамотність дозволяють громадянам краще розуміти свою фінансову ситуацію та приймати більш обґрунтовані фінансові рішення. Це призведе до підвищення податкових надходжень для громад, а також до зменшення витрат на соціальні програми [13, сс. 85-86].

Іншим підходом є розвиток громадської участі в управлінні фінансами громад. Громадська участь допоможе громадам краще зрозуміти потреби своїх мешканців і ефективніше розподіляти ресурси. Це призведе до підвищення ефективності використання коштів громадами [14, сс. 143-144].

Ще одним підходом є застосування даних і штучного інтелекту для аналізу фінансових даних і прогнозування фінансових ризиків. Це допоможе громадам приймати більш обґрунтовані фінансові рішення і запобігати фінансовим кризам [15, сс. 135-136]. Запропонуємо наступні приклади інноваційних підходів до забезпечення фінансової стабільності територіальних громад:

- розробка і впровадження програм фінансової освіти та фінансової грамотності для мешканців громад;
- створення електронних платформ для громадської участі в управлінні фінансами громад;

– застосування аналітичних інструментів на основі даних і штучного інтелекту для прогнозування фінансових ризиків.

Реалізація інноваційних підходів у фінансуванні територіальних громад має потенціал для підвищення ефективності управління місцевими фінансами, забезпечення сталого розвитку громад та підвищення якості життя населення.

Місто Таллінн, Естонія, запровадило систему електронних сервісів для надання послуг населенню, яка дозволяє громадянам отримувати послуги в режимі онлайн, не відвідуючи офіси міської ради. Ця система дозволила місту заощадити значні кошти, а також підвищити якість та доступність послуг для населення [16].

У Берліні (Німеччина) було запроваджено систему залучення приватних інвестицій у розвиток громади, яка дозволяє містам отримувати кошти від приватного сектору для реалізації масштабних проектів. Ця система дозволила місту реалізувати такі проекти, як будівництво метрополітену та розвиток громадського транспорту.

В столиці Норвегії м. Осло запроваджено систему інтеграції місцевих бюджетів у державну систему управління фінансами, яка дозволяє містам отримувати більше коштів від держави та ефективніше їх використовувати. Ця система дозволила місту підвищити рівень фінансування соціальних програм та розвитку інфраструктури.

Ці приклади показують, що інноваційні підходи у фінансуванні територіальних громад будуть ефективним інструментом для підвищення ефективності управління місцевими фінансами, забезпечення сталого розвитку громад та підвищення якості життя населення.

Інновації у фінансуванні територіальних громад допоможуть їм вирішити низку проблем, зокрема: нестачу ресурсів, негативні наслідки децентралізації, необхідність сталого розвитку. Територіальним громадам необхідно розробити стратегію інновацій, яка визначатиме цілі, завдання та пріоритети впровадження інноваційних методів фінансування. Для успішної реалізації інноваційних проектів необхідно залучати експертів та фахівців, які мають досвід роботи в цій сфері. Важливо проводити моніторинг результатів реалізації інноваційних проектів, щоб оцінити їх ефективність та внести необхідні корективи.

### **Висновки**

Підсумовуючи, зазначимо, що впровадження інноваційних методів фінансування територіальних громад в Україні в післявоєнний період є необхідним і доцільним. Ці методи допоможуть територіальним громадам подолати наслідки війни та забезпечити стаке економічне та соціальне зростання. Зазначимо, що в умовах післявоєнного відновлення територіальні громади України стикаються з низкою проблем, пов'язаних з фінансуванням.

Знижуються обсяги надходжень до місцевих бюджетів внаслідок руйнувань інфраструктури та економіки. Витрати на відновлення інфраструктури та соціальної сфери навпаки збільшуються. Було запропоновано ряд інноваційних методів вдосконалення фінансування територіальних громад, які допоможуть в вирішенні цих проблем, зокрема: зелена економіка, цифровізація фінансового управління та розвиток соціального інвестування.

Перспективи впровадження інноваційних методів фінансування територіальних громад є досить позитивними. З розвитком цифрових технологій та зростанням потреби в інноваційних підходах, роль територіальних громад у фінансуванні місцевого розвитку буде зростати.

## Список використаних джерел

1. Конституція України - Розділ XI // Офіс Президента України: [Веб-сайт]. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-xi>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від № 562-IX від 16.04.2020 : станом на 01 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
3. Мішина Н. В. Територіальні громади та об'єднані територіальні громади в Україні // Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". 2019. вип. 24. С. 75-80. URL: <http://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom24/12.pdf>.
4. Полторак А. С. Організація соціально-економічного розвитку територіальних громад // Modern Economics. 2022. №33. С. 88-89. DOI: 10.31521/modecon.V33(2022)-12.
5. Як змінилися бюджети громад під час війни // Економічна правда: [Веб-сайт]. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/7/693539/>
6. Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації // Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022., вип. 43 Т. 2. С. 118-125. DOI: 10.55643/fcaptp.2.43.2022.3558.
7. Давидова І. І. Фінансова забезпечення розвитку економіки // Агросвіт. 2019.№ 6. С. 81-88. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.6.81.
8. Сидоренко С., Приходько І. Проблематика формування фінансового забезпечення територіальних громад сучасної України у контексті децентралізації // Публічне управління та регіональний розвиток. 2022.№ 18. С. 1163-1181. DOI: 10.34132/pard2022.18.09.
9. Чмир О. С., Захаркевич Н. П. "Зелена" економіка: сутність, цілі та базові принципи // Економічний вісник Донбасу. 2013., вип. 33 Т. 3. С. 54-62. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/123331>.
10. Бузюк О. А., Ушенко Н. В. Зелена економіка як запорука сталого розвитку // Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2021.№ 1. С. 18-19. URL: [https://feu.kubg.edu.ua/images/stories/Departments/KFE/2022/Zbirnuk\\_tez\\_dopovid\\_ei\\_8122021.pdf](https://feu.kubg.edu.ua/images/stories/Departments/KFE/2022/Zbirnuk_tez_dopovid_ei_8122021.pdf).
11. Барич-тіновська Л. П., Дурман О. Л. Сучасні цифрові інструменти підвищення прозорості та ефективності використання публічних коштів // Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022.№ 3. С. 14-22. DOI: 10.32851/tnv-pub.2022.3.2.
12. Бержанір А.Л. Розвиток соціального інвестування в Україні [Текст]: А.Л. Бержанір // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 – 14 квітня 2017 р.). Частина 1. Дніпро: НМетАУ, 2017. С. 26–30. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/6999>.
13. Повод Т. М. Фінансова грамотність населення як пріоритетна умова успішного розвитку держави // Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2021.№ 9. С. 84-90. DOI: 10.32851/2708-0366/2021.9.11.
14. Котелюк І. В., Західна О. Р. Прозорість бюджету та участь громадськості у бюджетному процесі // Фінанси, митна та податкова справа: збірник наукових праць студентів / ЛНУ. Львів, 2019.№ 3. С. 143-145. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/VYPUK-3.pdf>.
15. Луцко З., Шендирук Н. Штучний інтелект у сфері фінансів // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному,

регіональному та локальному вимірах». 2020. – С. 135-137. URL: [https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/31485/2/FMZKP\\_2020\\_Lutsko\\_Z-Artificial\\_intellectual\\_135-137.pdf](https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/31485/2/FMZKP_2020_Lutsko_Z-Artificial_intellectual_135-137.pdf).

16. Досвід Естонії у наданні електронних послуг населенню | Н В Васильєва | Державне управління: удосконалення та розвиток №11 2013 // ТОВ "ДКС Центр": [Веб-сайт]. Дніпро, 2013. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=650>